

این شماره تقدیم می‌شود به ساخت

شهید

محمدحسین حدادیان

ویژه نامه جنگ رمضان | شماره ۸۸
سه‌شنبه ۱۲ خرداد ۱۴۰۵

جبهه
انرژی

کاری از اندیشکده نفت و انرژی
و گروه تحلیلی پتروپال

سرمقاله

صنعت در تله قیمت‌ها

چرا ناترازی گاز و سایه جنگ، نبض صادرات پتروشیمی را کند کرده است؟

♦ | اقتصاد انرژی ایران در سال ۱۴۰۵ با پارادوکس

تلخی روبه‌رو شده است: از یک سو ناترازی گاز که ساختار عرضه انرژی کشور را با تهدید جدی مواجه کرده، و از سوی دیگر سایه جنگ و تنش‌های منطقه‌ای که معادلات تولید و صادرات را به هم ریخته است. در این میان، عبور نرخ خوراک پتروشیمی‌ها از مرز ۲۳ هزار تومان در بهمن‌ماه ۱۴۰۴، تنها یک عدد روی کاغذ نیست؛ بلکه صدای خرد شدن ستون فقرات مزیت رقابتی صنعتی است که قرار بود پیشران انرژی کشور باشد. اگرچه در اسفندماه به دلیل تغییرات تقاضا ناشی از شرایط جنگی و کاهش برودت، شاهد عقب‌نشینی موقت این نرخ‌ها بودیم، اما این کاهش، آرامش قبل از طوفان است و نه حل ریشه‌ای بحران.

روند تغییرات نرخ گاز مصرفی صنایع از فروردین ۱۴۰۴ تا ابتدای سال ۱۴۰۵، گویای یک واقعیت تلخ است: سیاست‌گذار در مواجهه با ناترازی گاز، عمدتاً از ابزار قیمت استفاده کرده است. در واقع، وقتی دولت با کسری بودجه مزمن در فضای جنگی

دست‌وپنجه نرم می‌کند، ناخودآگاه نگاهی درآمدی به نرخ خوراک و سوخت صنایع پیدا می‌کند. این رویکرد، اگرچه در کوتاه‌مدت مسکن کسری بودجه است، اما در میان‌مدت، مزیت نسبی صنعت ایران را که بر پایه انرژی ارزان بنا شده بود، از بین می‌برد. اصلاح نرخ خوراک در چنین فضای پرتنش و تورمی، چنان دشوار شده که عملاً به یک بن‌بست سیاست‌گذاری تبدیل گشته است. باید به‌صراحت گفت که ناترازی داخلی، دیگر یک مسئله فنی در حوزه انتقال گاز نیست؛ این بحران، هم‌اکنون به یک متغیر ژئوپلیتیک تبدیل شده است. رقبا و همسایگان ما که از خوراک پایدار و با قیمت‌های رقابتی برخوردارند، دقیقاً در همین لحظات، در حال شکار بازار هستند. وقتی تولیدکننده ایرانی درگیر نوسان قیمت خوراک، عدم اطمینان از تداوم تأمین و ریسک‌های لجستیکی ناشی از جنگ است، رقیب خارجی با قراردادهای بلندمدت و قیمت تثبیت‌شده، جای پای خود را در بازارهای هدف محکم می‌کند. هر روز

تأخیر در حل ناترازی، مساوی است با از دست دادن سهم بازاری که بازپس‌گیری آن سال‌ها زمان می‌برد. نکته اصلی اینجاست: ما در حال حاضر با یک جنگ فرسایشی قیمت مواجهیم که در آن، صنایع پایین‌دست پتروشیمی بیشترین ضربه را می‌بینند. افزایش بهای تمام‌شده، قدرت مانور واحدهای تولیدی را در بازارهای صادراتی به شدت کاهش داده است. وقتی حاشیه سود تولیدکننده به دلیل قیمت بالای خوراک فشرده می‌شود، دیگر توان رقابت با محصولات مشابه در چین یا غرب آسیا را نخواهد داشت. این یعنی خروج تدریجی از زنجیره ارزش جهانی و تبدیل شدن به یک اقتصاد صرفاً متکی به فروش مواد خام در صورت امکان، که آن هم با محدودیت‌های جنگی مواجه است. برای برون‌رفت از این وضعیت، نیازمند بازتعریف امنیت انرژی هستیم. نمی‌توان هم‌زمان هم با بحران ناترازی گاز دست‌وپنچ نرم کرد، هم پارکسری بودجه دولت را بر دوش نرخ خوراک گذاشت و هم انتظار داشت که صنعت پتروشیمی پرچم‌دار

انرژی کشور باقی بماند. راهکار، نه افزایش دستوری نرخ برای پرکردن خزانه، بلکه مدیریت سمت تقاضا و بهره‌وری انرژی است. دولت باید بپذیرد که صنعت در حال زوال، دیگر نه مالیات می‌دهد و نه ارز؛ پس حمایت از پایداری قیمت خوراک، نه یک امتیاز، بلکه یک ضرورت برای بقای اقتصاد ملی است. در نهایت، زنگ خطر از دست رفتن بازارهای صادراتی به صدا درآمده است. اگر سیاست‌گذاران حوزه انرژی، ناترازی و تنش‌های منطقه‌ای را به عنوان یک کل واحد در نظر نگیرند و برای هر کدام نسخه‌ای جداگانه بپیچند، نتیجه چیزی جز فرسایش بیشتر دارایی‌های صنعتی نخواهد بود. آنچه امروز در بهای تمام‌شده صنایع دیده می‌شود، فقط قیمت گاز نیست؛ هزینه نهایی سیاست‌های نادرست و ناتوانی در مواجهه با بحران‌های انباشته است. زمان برای آزمون و خطا به پایان رسیده؛ صنعت ایران به خوراک پایدار نیاز دارد، نه شوک‌های قیمتی ناشی از کسری بودجه. ♦

سیاست کلان

بن‌بست در مذاکرات؛ تهران از تغییر استراتژی در محور مقاومت خبر داد

تنگه باب‌المندب با تنگه هرمز جزم کرده است. هم‌زمان، یک معادله جدید در منطقه شکل گرفته: تهران تأکید دارد که گنجاندن اسرائیل در آتش‌بس منطقه‌ای، آزمونی برای اراده آمریکا در مهار متحد خود است و در صورت حمله اسرائیل به لبنان، ممکن است امارات به عنوان متحد اسرائیل هدف قرار گیرد که می‌تواند دامنه بحران را به خلیج فارس بکشانند. با این وجود، دونالد ترامپ ضمن اعلام بی‌اطلاعی از توقف مذاکرات، تأکید کرده است که محاصره دریایی مانند یک قطعه فولاد حفظ خواهد شد.

در پی تداوم حملات در غزه و لبنان، ایران تمامی گفت‌وگوها و تبادل پیام از طریق میانجی‌ها با آمریکا را متوقف کرده است. در این فضای تنش‌زا، دکتر محمدباقر قالیباف با اشاره به محاصره دریایی و حوادث لبنان، آن را نشانه‌ی عدم پایبندی آمریکا به آتش‌بس دانست و هشدار داد که هر انتخابی هزینه‌هایی دارد که در نهایت پرداخت خواهد شد. از سوی دیگر، سردار قاتنی تأکید کرده است که شرارت‌های اخیر اسرائیل در سایه حمایت آمریکا، عزم محور مقاومت را برای فعال‌سازی جبهه‌های جدید و همسان‌سازی وضعیت ترافیکی

بازار جهانی و امنیت انرژی

شوکی قیمتی؛ جهش نرخ نفت و تغییر رویکرد در مدیریت درآمدهای انرژی

دولت ونزوئلا، بلکه به طور مستقیم به خزانه‌داری آمریکا واریز کنند؛ اقدامی که نشان می‌دهد واشنگتن پس از کنترل بازاریابی و مدیریت درآمد، نظارت عملیاتی بر نفت این کشور را نیز به شکلی بی‌سابقه تشدید کرده است. در این میان، تحلیلگران معتقدند که تحولات منطقه و تداوم محاصره دریایی، نه تنها ثروت ایران را هدف قرار داده، بلکه با ایجاد ناپایداری در عرضه، قیمت‌ها را در سطوح بالایی تثبیت کرده است.

بازار جهانی انرژی به تهدیدات اخیر و کنش شدیدی نشان داده و قیمت نفت برنت و WTI پس از تهدید ایران، به ترتیب با افزایش ۴.۳ و ۵.۶ درصدی به ۹۵.۱۱ و ۹۲.۲۷ دلار رسیده‌اند. این نوسانات در حالی رخ می‌دهد که فشارهای اقتصادی آمریکا بر متحدان ایران نیز ابعاد جدیدی یافته است. روزنامه ال اکونومیست گزارش داده که شرکت نفت ونزوئلا در ابلغیه‌ای به مشتریان خود دستور داده است که از این پس بهای سوخت را نه به حساب

زیرساخت، امنیت عبور و عملیات میدانی

از بازسازی زیرساخت‌ها تا تقابل در دریا؛ روایت‌های متضاد از تنگه هرمز

اصابت پرتابه‌ای ناشناس قرار گرفت. در حوزه زیرساخت‌های داخلی ایران نیز، پاک‌نژاد از شتاب‌گیری عملیات بازسازی تأسیسات گازی پس از جنگ ۴۰ روزه خبر داده و اعلام کرده که ۸۰ میلیون مترمکعب از ظرفیت از دست‌رفته تا پایان شهریورماه وارد مدار می‌شود. همچنین فواد ایزدی با اشاره به استعفای رئیس نهادهای اطلاعاتی آمریکا، مدعی شده که آمریکا دغدغه‌ای برای برنامه هسته‌ای ایران ندارد، چرا که نه ایران بمب اتم دارد و نه سایت‌های هسته‌ای پس از جنگ ۱۲ روزه بازسازی شده‌اند که بهانه‌ای برای حمله مجدد باشد.

در میدان عملیاتی، دو روایت متناقض درباره تردد از تنگه هرمز وجود دارد. روابط عمومی نیروی دریایی سپاه اعلام کرده است که طی شبانه‌روز گذشته ۱۵ فروند کشتی، از جمله ۴ نفتکش، پس از کسب مجوز و با هماهنگی این نیرو از تنگه عبور کرده‌اند؛ این در حالی است که نیویورک تایمز مدعی شده ارتش آمریکا در سه هفته اخیر ۷۰ کشتی تجاری را بدون مجوز ایران و با خاموش کردن سامانه‌های ردیابی از تنگه عبور داده است. در همین حال، یک کشتی باری در حدود ۴۰ مایل دریایی جنوب شرقی بندر ام‌القصر عراق هدف